

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
“УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ”
МЕДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ МЕДИЦИНИ ТА ГІГІЄНИ

МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДО ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ
для студентів IV курсу медичного факультету
з дисципліни «Підготовка офіцерів запасу в галузі «Охорона
здоров'я» - «Військова гігієна»

**ТЕМА №1 ОРГАНІЗАЦІЯ ТА ПРОВЕДЕННЯ САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНИХ
ЗАХОДІВ У НАЗЕМНИХ ВІЙСЬКАХ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СТАНАХ
МИРНОГО ЧАСУ ТА У ВОЄННИЙ ЧАС.**

Автори:

к.м.н., доц. Віраг М.В.
д.м.н., проф. Рогач І.М.
к.б.н., доц. Палко А.І.
к.б.н., доц. Микита Х.І.

Ужгород – 2021

Автори-укладачі:

к.мед.н., доцент Віраг М.В., д.м.н., проф.Рогач І.М., к.б.н., доцент Палко А.І.,
к.б.н., доц. Микита Х.І. Ужгород – 2021

Методичні матеріали до практичного заняття №1 для студентів IV
курсу медичного факультету з дисципліни «підготовка офіцерів запасу в
галузі «Охорона здоров'я» - «Військова гігієна»

Методичну розробку складено на основі робочої навчальної програми дисципліни «Підготовка офіцерів запасу в галузі «Охорона здоров'я» - «Військова гігієна» для студентів медичних спеціальностей, призначені для засвоєння знань стосовно організації життєзабезпечення людей і особового складу ЗСУ та інших військових формувань, створення комплексу заходів спрямованих на здійснення і підтримання нормальних умов життя і працездатності людей в умовах надзвичайних ситуацій, стихійних лих, аварій і катастроф мирного та воєнного часу.

Рецензенти:

д. мед. наук проф. Горленко О.М.

д. мед. наук проф. Сірчак Е.С.

Затверджено на засіданні кафедри соціальної медицини та гігієни від
2021року протокол №

Друкується за рішенням Вченої ради медичного факультету УжНУ від
протокол №

1. Навчальна мета

1.1. Ознайомитися з видами та класифікацією надзвичайних ситуацій які можуть виникати на території України в мирний час та в умовах бойових дій.

1.2. Вирізняти міжнародні та національні організаційні структури по наданню допомоги потерпілим від різного виду надзвичайних ситуацій та ліквідації їх наслідків

1.3. Принципи організації та проведення санітарного нагляду за умовами розміщення при надзвичайних ситуаціях.

1.4. Планувати заходи організації медичного забезпечення в умовах надзвичайних станів: основні завдання медичної служби Збройних сил України у воєнний час; основи організації лікувально-евакуаційних заходів у військах.

2. Фахова компетентність

2.1. Знати особливості та медико-тактичні характеристики різного виду аварій, стихійних лих.

2.2. Гігієнічні вимоги до земельних ділянок для розміщення потерпілого населення та військових формувань.

2.3. Гігієнічні вимоги до санітарного благоустрою місць розміщення (водозабезпечення, збір, видалення та знешкодження твердих і рідких покидьок, тощо).

2.4. Планувати медичну допомогу потерпілим у катастрофах, на час війни, інших катаклізмах, їх життєзабезпечення (розміщення, водопостачання, харчування, зняття стресу).

2.5. Виконувати санітарне обстеження території розміщення, приміщень та служб різного призначення, вимірювати параметри мікроклімату, хімічних забруднень повітря у таких приміщеннях.

3. Питання для самопідготовки

3.1 Визначення та класифікація надзвичайних ситуацій. Міжнародні та національні формування по ліквідації наслідків катастроф.

3.2. Мета організації та проведення санітарно-гігієнічних заходів у військових формувань, відповідальні особи.

3.3. Роль і місце санітарного нагляду у загальній системі медичного забезпечення військ, формувань ліквідаторів наслідків НС та потерпілого населення.

3.4. Структура системи гігієнічного забезпечення військових і цивільних формувань та характеристика складових частин.

3.5. Структура медичних заходів у системі гігієнічного забезпечення військових і цивільних формувань та характеристика складових.

3.6. Види діяльності медичної служби по гігієнічному забезпеченню військ у мирний час.

3.7. Види діяльності медичної служби по гігієнічному забезпеченню військ у воєнний час.

3.8. Сили та засоби гігієнічного забезпечення військових і цивільних формувань.

4. Література

Основна:

1. Пашко К.О. Військова гігієна з гігієною при надзвичайних ситуаціях. Тернопіль: "Укрмедкнига" 2005.- С. 197-200.
2. Гігієна та екологія. Підручник /За ред. професора В.Г.Бардова. - Вінниця: Нова книга, 2006.-С.591-605.
3. Даценко І.І., Габович Р.Д. Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. Підручник.-К.: Здоров'я, 2004.- С.651-657
4. Стеблюк М.І. Цивільна оборона: Підручник.-3-тє вид.-К.: Знання, 2004.- 490 с., с.30-203.
5. Кучма М.М. Цивільна оборона (цивільний захист): Навчальний посібник. - Львів, 2004. -354 с., с.33-91
6. Шоботов В.М. Цивільна оборона : Навчальний посібник. - Київ, 2006. - 436с., с.40-79

Додаткова:

1. Організація медичного забезпечення військ. Підручник /Під ред. професора Пасько В.В.-К.: МП Леся, 2005.-430.
2. Микита Х.І., Палко А.І. Гігієна при надзвичайних ситуаціях з військовою гігієною. Навчальний посібник. Ужгород: «Говерла». 2010. –С. 9-32.
3. Організація медичного забезпечення військ, підручник для студентів вищих медичних (фармацевтичних) навчальних закладів III-IV рівнів акредитації під редакцією Бадюка М.І., Київ, 2014;
4. Загальна гігієна: Посібник для практичних занять / За загальною ред. Даценко І.І. - Львів: Світ, 2001. - 472 с., іл. Бібліогр.: с. 467.
5. Статути Збройних Сил України. К., 2016;
6. Надзвичайні ситуації. Основи законодавства України. – К., 1998. т.1 – 544 с., т.2 – 496 с.;
7. Лекція № 1.

Інформаційні ресурси

1. Офіційне Інтернет - представництво Президента України <http://www.president.gov.ua/>.
2. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua/>.
3. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua/>.
4. Міністерство охорони здоров'я України <http://moz.gov.ua/ua/portal/>.
5. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua/>.
6. Міністерство екології та природних ресурсів України <http://www.menr.gov.ua/>.
7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій <http://www.dsns.gov.ua/>.
8. Державна служба України з питань праці <http://dsp.gov.ua/>.
9. Всесвітня організація охорони здоров'я <http://www.who.int/en/>.
10. Міжнародна організація праці <http://www.ilo.org/global/lang-en/index.htm>.

В результаті вивчення матеріалу з теми заняття студенти повинні:

знати:

- порядок проведення санітарно-гігієнічних заходів при надзвичайних ситуаціях;

уміти:

- організовувати проведення санітарно-гігієнічних заходів в місцях тимчасового розміщення при надзвичайних ситуаціях у мирний та воєнний час.

З моменту початку АТО на сході країни для Збройних Сил України (ЗС України) було визначено низку завдань. Одним із пріоритетних встановлено нарощування бойових спроможностей на 2016-2020 роки, а саме, військових частин бойового складу ЗС України. Для виконання та реалізації покладених завдань необхідна якісна та своєчасна підготовка військових ЗС України. Крім того, підготовка бойового складу ЗС України необхідна у інших випадках, таких як: виконання завдань під час оголошення надзвичайного стану, під час ліквідації наслідків катастроф та стихійних лих, а також під час виконання інших завдань пов'язаних із знаходженням військ поза пунктами постійної дислокації (базування). Отже, якісна підготовка та швидкість реагування військ (сил) при тій чи іншій надзвичайній ситуації позначається на бойовій готовності ЗС України.

Надзвичайна ситуація (далі НС) – умова, що знезапечно виникла на об'єкті або певній території внаслідок природної або техногенної катастрофи, епідемії, стихійного лиха, епізоотії, епіфітотії, великої пожежі, застосування засобів ураження які призвели або можуть призвести до

масових жертв і порушення нормальної життєдіяльності населення та потребують невідкладної медичної допомоги потерпілим, а також здійснення спеціального комплексу санітарно-гігієнічних та протиепідемічних заходів.

Аварія - вихід із ладу, зруйнування споруд, будівель, обладнання, транспортних засобів та порушення виробничого чи транспортного процесу, внаслідок якого на об'єкті, певній території створюється загроза для життя та здоров'я людей.

Катастрофа – незвичне явище природи або порушення технологоексплуатаційних процесів у виробництві, побуті та ін., що зненацька виникли і стали причиною людських жертв або нанесли іншу шкоду здоров'ю групи людей, які одночасно потребують невідкладної медичної допомоги або захисту від впливу несприятливих природних або техногенних чинників навколишнього середовища.

Епідемія – масові інфекційні захворювання (чума, холера, тиф, грип, віспа). Україна – на межі епідемії туберкульозу. Зараз ми маємо епідемію Корона вірусу і не тільки на території України, а і по всьому світу.

Епізоотії – масові захворювання тварин (у Англії – коров'ячий сказ, ящур).

Епіфітомії – масові захворювання рослин.

Надзвичайні ситуації, які можуть виникати на території України (рис. 1) і здійснювати негативний вплив на функціонування об'єктів економіки та життєдіяльність населення у мирний і воєнний час, *поділяються за наступними основними ознаками:*

- *за сферою виникнення;*
- *за галузевою ознакою;*
- *за масштабами можливих наслідків.*

Рис. 1. Надзвичайні ситуації, які можуть виникати на території України

Загальні ознаки надзвичайних ситуацій наступні:

- наявність або загроза загибелі людей чи значне порушення умов їх життєдіяльності;
- заподіяння економічних збитків;
- істотне погіршення стану довкілля.

Всі надзвичайні ситуації за масштабом можливих наслідків поділяються з урахуванням територіального поширення, характеру сил і засобів, що залучаються для ліквідації наслідків, на НС:

- **загальнодержавного рівня** - надзвичайна ситуація розвивається на території двох та більше областей або загрожує транскордонним перенесенням, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси у обсягах, що перевищують власні можливості окремої області, але не менше одного відсотка обсягу видатків відповідною бюджету;

- **регіонального рівня** - надзвичайна ситуація розгортається на території двох та більше адміністративних областей або загрожує перенесенням на територію суміжної області держави, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси у обсягах, що перевищують власні можливості окремого району, але не менше одного відсотка обсягу видатків відповідного бюджету;

- **місцевого рівня** - надзвичайна ситуація, яка виходить за межі потенційно небезпечного об'єкту, загрожує поширенням самої ситуації або її вторинних наслідків на довкілля, сусідні населені пункти, інженерні споруди, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси, що перевищують власні можливості потенційно небезпечного об'єкту, але не менш одного відсотку обсягів видатків відповідного бюджету;

- **об'єктового рівня** - надзвичайні ситуації, які не підпадають під зазначені визначення.

Найбільш актуальними серед даних надзвичайних ситуацій в умовах сьогодення в нашій країні мають місце НС воєнного характеру.

Військова гігієна – це наука, яка вивчає вплив різноманітних чинників на здоров'я військовослужбовців і розробляє науково обґрунтовані нормативи, спрямовані на збереження і зміцнення здоров'я особового складу армії.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних та гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних й токсичних речовин і відходів, нафтопродуктів, вибухових, сильнодіючих отруйних речовин, токсичних відходів, транспортних та інженерних комунікацій тощо. Надзвичайні ситуації воєнного характеру з ураженням населення вторинними факторами внаслідок руйнування об'єктів економіки і військової інфраструктури можливі тільки у воєнний час на території держави

З метою попередження або зменшення негативного впливу шкідливих чинників та збереження боєздатності військовослужбовців і працездатності ліквідаторів та населення військово-медичною службою (місцевими органами управління і закладами МОЗ) **ЗДІЙСНЮЄТЬСЯ САНІТАРНИЙ НАГЛЯД**.

Санітарний нагляд за розміщенням потерпілого населення та військових формувань проводиться відповідно із Законом України “Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення” та статей 362-373 Статуту внутрішньої служби ЗС України. Метою його є попередити

або послабити вплив несприятливих чинників довкілля на здоров'я військовослужбовців та потерпілого населення, забезпечити умови для підтримання (відновлення) боєздатності (працездатності) особового складу формувань (населення).

До заходів запобіжного санітарного нагляду відносять:

❖ участь начальника медичної служби (фахівця санітарно-епідеміологічної служби) за вибором ділянок (районів) розташування формувань (розміщення населення) під час проведення санітарно-епідеміологічної розвідки і в складі рекогносцированої групи формування (органу територіального керівництва); контроль за виконанням санітарно-гігієнічних вимог при проектуванні та будівництві інженерних споруд (фортифікаційних споруд);

❖ участь при прийомі в експлуатацію об'єктів для розміщення формувань (потерпілого населення).

Поточний санітарний нагляд передбачає:

❖ контроль за виконанням санітарно-гігієнічних вимог при облаштуванні та утриманні інженерних споруд, пунктів зігрівання, укриття (заслони-навіси, курені, землянки тощо), польових жител та сховищ, а також районів розміщення формування (групи потерпілого населення), приміщень і господарських служб (польові пункти харчування, польові лазні та убиральні тощо) та інших складових комунально-побутового забезпечення особового складу (населення).

Загальне керівництво та контроль за якістю, своєчасністю і повнотою виконання всіх профілактичних заходів у військах (серед населення) покладено на фахівців державної санітарно-епідеміологічної служби Міністерства оборони та Міністерства охорони здоров'я України.

Державна санітарно-епідеміологічна служба України (*Держсанепідслужба України*) — центральний орган виконавчої влади, діяльність якого спрямовувалась і координувалась Кабінетом Міністрів України через Міністра охорони здоров'я України. Основними завданнями Держсанепідслужби України були внесення пропозицій щодо формування державної політики у галузі санітарного та епідемічного добробуту населення і реалізація державної політики у цій галузі. Службу очолював головний державний санітарний лікар України — перший заступник міністра охорони здоров'я України.

Основні завдання:

Державна санітарно-епідеміологічна служба Міністерства охорони здоров'я України була централізованою системою органів, установ, закладів та підрозділів санітарно-епідеміологічного профілю Міністерства охорони здоров'я України, яка реалізовувала державну політику в сфері забезпечення санітарного та епідемічного добробуту населення та спрямовувала свою діяльність на профілактику інфекційних хвороб, професійних захворювань, масових неінфекційних захворювань (отруень), радіаційних уражень людей, запобігання шкідливого впливу на стан їхнього здоров'я і життя факторів

середовища життєдіяльності. Проте, урядом було прийнято рішення про ліквідацію Держсанепідслужби.

Державна санітарно-епідеміологічна служба в Україні *була ліквідована* 29 березня 2017 р. оскільки її функції виконують МОЗ, Держпраці та Держпродспоживслужба.

У лютому 2020 року було відновлено посаду головного державного санітарно-епідеміологічного лікаря (але не всю службу СЕС). На посаду призначили заступника Міністра охорони здоров'я Віктора Ляшка.

Не дивлячись на це в структурі Збройних Сил України збереглася вертикаль санітарно-епідеміологічної служби така як санітарно-епідеміологічне управління Командування медичних сил ЗС України.

Медична служба Збройних Сил України (МСл ЗСУ) — служба у складі Збройних сил України для медичного забезпечення військ (сил) в мирний і воєнний час. Організаційно складається з органів управління і різноманітних медичних підрозділів, частин і закладів. Складається з трьох відділів: епідеміологічного, санітарно-гігієнічного і відділу санітарної токсикології, радіології і лабораторної діагностики. Останній підрозділ – новостворений, тому що хімічні загрози та іншого генезу превалюють у світі. Крім управління у складі Медичних сил, існує іще 9 структурних підрозділів: у Києві, Харкові, Львові, Вінниці, Одесі, Мукачеві, Миколаєві, Житомирі й Дніпрі. Дана служба має необхідні сили і засоби, що дозволяють здійснювати лікувально-профілактичні, санітарно-гігієнічні і протиепідемічні заходи, кваліфіковану і спеціалізовану медичну допомогу, а також евакуацію поранених і хворих.

Структура медичної служби Збройних сил України

- **Медична служба Сухопутних військ:**
 - Медична служба ОК «Захід»
 - Медична служба ОК «Північ»
 - Медична служба ОК «Південь»
 - Медична служба ОК «Схід»
- **Медична служба Повітряних Сил:**
 - Медична служба ПвК «Захід»
 - Медична служба ПвК «Центр»
 - Медична служба ПвК «Південь»
 - Медична служба ПвК «Схід»
- **Медична служба Військово-Морських Сил**
- **Медична служба Десантно-штурмових військ**
- **Медична служба Сил Спеціальних операцій**

Медична служба Збройних сил України підпорядковується Командуванню Медичних сил Збройних Сил України. Терени України поділяються на зони відповідальності п'яти Військово-медичних клінічних центрів (ВМКЦ) (крім Головного): ВМКЦ Центрального регіону у Вінниці, ВМКЦ Західного регіону у Львові, ВМКЦ Південного регіону в Одесі, ВМКЦ Північного регіону у Харкові та ВМКЦ Кримського регіону у

Севастополі (зараз — в окупації). Цим Військово-медичним клінічним центром належить управління медичними частинами і закладами та всестороннє медичне забезпечення військ (сил) у зоні їх територіальної відповідальності. При кожному ВМКЦ також є мобільні військові госпіталі, котрі застосовуються в особливий період у країні.

Санітарно-гігієнічне забезпечення військ — це система організаційних, гігієнічних, санітарно-технічних, медичних, адміністративно-господарських та інших заходів, які проводяться командуванням, службами забезпечення та медичною службою направлених на зберігання та зміцнення здоров'я військовослужбовців, покращення їх фізичного розвитку, зниження захворюваності та підвищення боєздатності. Таким чином, санітарно-гігієнічні заходи в умовах сучасної війни неможливо вирішити тільки силами та засобами медичної служби.

Метою санітарно-гігієнічних заходів є збереження і зміцнення здоров'я особового складу (потерпілого населення), підтримання достатнього рівня боєздатності та працездатності особового складу військ і формувань окремої невійськової служби Міністерства України з питань надзвичайних ситуацій (населення) шляхом виконання чинних гігієнічних норм і правил щодо організації розташування, харчування, водопостачання, створення безпечних умов праці військовослужбовців (ліквідаторів НС і населення) та їх лазнево-прального обслуговування, а також поховання загиблих (померлих) під час бою чи при надзвичайних ситуаціях.

Санітарно-гігієнічні заходи проводяться через суворе виконання санітарно-гігієнічних норм і правил при організації розміщення, харчування, водопостачання, лазнево-прального обслуговування, умов праці військовослужбовців і поховання загиблих у бою, а також через дотримання правил особистої і громадської гігієни. За організацію і проведення санітарно-гігієнічних заходів, що спрямовані на збереження та зміцнення здоров'я особового складу та боєздатності (працездатності) військових формувань, а також формувань окремої невійськової служби МНС (потерпілого населення) відповідають всі командири (керівники підприємств та установ), начальники медичної (органів охорони здоров'я) та інших служб. Крім того, на медичну службу (органи охорони здоров'я) покладається методичне керівництво і санітарний нагляд при проведенні санітарно-гігієнічних заходів.

Санітарно-гігієнічні заходи розподіляють на санітарні і гігієнічні.

Санітарні заходи - організаційно-технічні, господарські - проводяться командуванням та службами забезпечення військової частини і спрямовані на організацію бойової діяльності, військової праці та відпочинку особового складу, виконання санітарних правил, правил техніки безпеки, а також гігієнічних норм і рекомендацій.

Гігієнічні заходи проводяться медичною службою і включають:

1. Медичний контроль за станом здоров'я особового складу військ, розробку та проведення заходів, спрямованих на підвищення специфічної резистентності особового складу до інфекційних захворювань.

2. Санітарний нагляд за розміщенням військ, харчуванням, водопостачанням, лазнево-пральним обслуговуванням військ, умовами військової праці та за похованням померлих і загиблих.

3. Контроль за санітарно-гігієнічним станом військової частини, району її дій і розміщення.

4. Участь у розвідці джерел водопостачання, експертиза води та продовольства.

5. Пропаганда гігієнічних знань та здорового способу життя серед особового складу військ.

МЕДИЧНИЙ КОНТРОЛЬ ЗА СТАНОМ ЗДОРОВ'Я ОСОБОВОГО СКЛАДУ ВІЙСЬК

У ст. 233 Статуту внутрішньої служби (Закон України Про Статут внутрішньої служби Збройних Сил України від 24.03.1999 № 548-XIV із змінами) сказано, що збереження і зміцнення здоров'я, фізичний розвиток військовослужбовців – важлива і невід'ємна частина їх підготовки до виконання військового обов'язку.

Піклування командира (начальника) про здоров'я підлеглих є одним з основних його обов'язків у діяльності щодо забезпечення постійної бойової готовності військової частини (підрозділу).

Медичний контроль складається із гігієнічних, лікувально-профілактичних і загальномедичних заходів.

Мета: збереження і зміцнення здоров'я військовослужбовців (Ст. 234 Статуту)

Досягається шляхом:

- проведення командирами (начальниками) заходів, спрямованих на створення здорових умов служби і побуту;
- систематичного загартування і фізичного розвитку;
- виконання санітарно-гігієнічних, протиепідемічних і лікувально-профілактичних заходів.

1. Гігієнічні заходи проводяться медичною службою військової частини, планує начальник медичної служби. Він організовує:

- контроль за дотриманням гігієнічних норм і рекомендацій, за виконанням правил техніки безпеки,
- приймає участь у розробці науково обгрунтованих режимів праці та відпочинку різних спеціалістів,

- вивчає особливості умов їх праці та гігієнічне виховання.

Гігієнічні заходи у воєнний час:

- ❖ Організація і проведення розвідки санітарно-епідемічного стану районів розміщення та дії військ, цивільних формувань і потерпілого населення, а також участь у розвідці джерел води.

- ❖ Медичне забезпечення всіх видів пересування військ, цивільних формувань і потерпілого населення.

- ❖ Медичний контроль за дотриманням гігієнічних вимог при роботі особового складу з джерелами іонізуючого випромінювання, з генераторами НВЧ та іншими джерелами шкідливих дій, контроль за використанням індивідуальних засобів захисту.

- ❖ Медичне забезпечення розміщення військ, цивільних формувань і потерпілого населення у польових умовах.

- ❖ Контроль за лазнево-пральним обслуговуванням.

- ❖ Медичний контроль за харчуванням.

- ❖ Медичне забезпечення польового водопостачання.

- ❖ Проведення експертизи води та харчових продуктів, а також інших об'єктів зовнішнього середовища.

- ❖ Медичний контроль за виконанням санітарних вимог при очищенні полів бою (районів надзвичайних ситуацій), при похованні загиблих у бою та померлих від ран і хвороб, а також за виконанням санітарних правил при ліквідації вогнищ масових уражень.

2. Лікувально-профілактичні заходи включають:

- Диспансеризація

- Амбулаторне

- Стаціонарне і санаторно-курортне лікування військовослужбовців.

З метою запобігання поширенню інфекційних захворювань **лікувально-профілактичні заходи**, які пропонуються медичною службою, ОBOB'ЯЗКОВІ для виконання всіма військовослужбовцями.

Медичний контроль за станом здоров'я військовослужбовців проводиться шляхом аналізу захворюваності і результатів медичних оглядів особового складу та молодого поповнення.

Диспансеризація включає медичний контроль за станом здоров'я особового складу, активне завчасне виявлення захворювань, вивчення умов служби і побуту військовослужбовців, виявлення факторів, які негативно впливають на їх здоров'я, проведення профілактичних і лікувально-оздоровчих заходів.

Медичний контроль за станом здоров'я військовослужбовців здійснюється шляхом проведення:

- ❖ щоденного медичного спостереження за ними у процесі бойової підготовки і в побуті;

- ❖ медичних оглядів;

- ❖ поглиблених і контрольних медичних обстежень.

Медичному оглядові підлягають:

- ❖ весь особовий склад полку - перед проведенням профілактичних щеплень;
- ❖ рядовий, сержантський і старшинський склад - у лазні перед миттям;
- ❖ особовий склад чергових сил (змін) - перед заступанням на бойове чергування (бойову службу);
- ❖ військовослужбовці, робота яких пов'язана з можливим впливом несприятливих факторів, а також особи, які перебувають під диспансерним динамічним наглядом, - в установлені для них терміни;
- ❖ особи, які постійно працюють у їдальнях, на продовольчих складах, об'єктах водопостачання, у пекарнях, лазнях, пральнях, і санітари - один раз на тиждень;
- ❖ особовий склад добового наряду, який призначається у наряд по їдальні та виконує обов'язки зі стрілецькою зброєю;
- ❖ усі військовослужбовці строкової служби, новоприбулі, а також ті, що повернулися з відпустки, відряджень і лікувальних закладів після одужання, - в день прибуття до військової частини після доповідання про це безпосередньому командирові (начальникові);
- ❖ водії - перед виїздом у рейс;
- ❖ учасники спортивних змагань - перед змаганнями;
- ❖ заарештовані у дисциплінарному порядку - перед відправленням на гауптвахту, а також після повернення до підрозділу.

Поглиблені медичні обстеження здійснюються з метою оцінки фізичного розвитку, стану здоров'я із залученням лікарів-спеціалістів із військово-лікувальних закладів і проводяться:

- для нового поповнення - протягом двох тижнів після прибуття до військової частини;
- військовослужбовців строкової служби - двічі на рік перед початком зимового і літнього періодів навчання;
- офіцерів, прапорщиків та військовослужбовців, які проходять військову службу за контрактом - раз на рік.

Під час бойових дій військ в районах застосування противником ЗМУ *організовується медичний нагляд* за особовим складом, який зазнав:

- дії іонізуючого випромінювання, отруйних речовин чи бактеріальних засобів;
- військовослужбовці, які працюють в шкідливих умовах військової праці;
- за особами з дефіцитом ваги тіла, слабким фізичним розвитком;
- за особами які постійно працюють із джерелами іонізуючого випромінювання, полем НВЧ, агресивними токсичними речовинами, та іншими шкідливими факторами.

Порядок проведення медичних оглядів та медичного нагляду встановлюється наказом по частині в залежності від бойових умов. На основі вивчення здоров'я особового складу начальник медичної служби частини

робить висновки і доповідає командирю свої пропозиції для проведення відповідних заходів, контролює виконання розпоряджень командира.

Заходи, спрямовані на підвищення специфічної резистентності особового складу до інфекційних захворювань:

- ❖ профілактичні щеплення проти інфекцій, які найбільш загрожують військам;
- ❖ застосування з профілактичною метою імуноглобулінів і специфічних імунних сироваток;
- ❖ використання хімічних медикаментозних препаратів.

Вакцинація.

У комплексі заходів протиепідемічного захисту військ найбільш важливим і досить ефективним заходом є проведення вакцинації. В останні роки розроблені нові ефективні вакцинні препарати і методи масової імунізації. Проведення профілактичних щеплень особовому складу ЗС передбачено вимогами Статуту внутрішньої служби ЗС України і проводяться в плановому порядку і за епідемічними показаннями.

Планові запобіжні щеплення всьому особовому складові військової частини проводяться відповідно до календаря щеплень, а щеплення за епідемічними показаннями - за наказом старшого командира (начальника).

Щеплення за епідемічними показаннями проводяться за наявності росту інфекційної захворюваності серед місцевого населення, що представляє реальну загрозу занесення у військовий колектив. Також їх проводять при виникненні інфекційних захворювань і збільшенні їх кількості серед особового складу частини, якщо до цього щеплення проти даної інфекції не були проведені. Поява хоча б одного випадку захворювання особливо небезпечною інфекцією серед місцевого населення в районі дислокації військ також є показанням для проведення щеплень особовому складу частини.

Перед початком вакцинації проводиться медичний огляд для виявлення осіб з протипоказаннями. Осіб, тимчасово звільнених від щеплень за медичними показаннями, беруть на облік для проведення їм щеплень в подальшому.

Результати щеплень із зазначенням дати їх проведення, назви вакцини, дози і реакції щепленого заносяться в медичні книжки особового складу.

3. Загальномедичні заходи:

- ❖ контроль за виконанням розпоряджень санепідзакладів;
- ❖ розробка конкретних профілактичних заходів;
- ❖ постачання засобами для проведення профілактичних заходів і санітарно-просвітницька робота.

**ЗАСОБИ САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНОГО ТА ПРОТИЕПІДЕМІЧНОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ**

Засоби	Найменування	Призначення
ПЕРЕСУВНІ УСТАНОВКИ	Військова медична лабораторія (ВМЛ)	для проведення медичної розвідки, мікробіологічних і санітарно-гігієнічних досліджень, дозиметричних вимірів та індикації біологічних засобів і бойових отруйних речовин у польових умовах.
	Польова медична лабораторія (ПМЛ)	для проведення медичної розвідки, мікробіологічних і санітарно-гігієнічних досліджень, дозиметричних вимірів та індикації бактеріальних (біологічних) засобів і бойових отруйних речовин у польових умовах.
	Лабораторія медична пересувна (ЛМП)	для проведення медичної розвідки, мікробіологічних і санітарно-гігієнічних досліджень, дозиметричних вимірів та індикації біологічних засобів і бойових отруйних речовин у польових умовах.
ЗАСОБИ ДЕЗІНФЕКЦІЇ, ДЕЗІНСЕКЦІЇ САНІТАРНОЇ ОБРОБКИ	Аерозольний генератор дезінфекційний (АГД)	для аерозольної дезінфекції і дезінсекції житлових і службових приміщень, складів, сховищ, залізничних вагонів, а також для дезінсекції невеликих ділянок відкритої місцевості.
	Гідропульт скальчатий (ГС-2)	для обприскування поверхонь дезінфікуючими рідинами в приміщеннях і на відкритій місцевості.
	Розпилювач дезінфікуючих	для дезінфекції і дезінсекції невеликих площ відкритої

	<i>рідин “Дезінфаль” (Д-39)</i>	<i>місцевості і поверхонь окремих предметів.</i>
	<i>Розпилювач ручний для порошкоподібних дезінфікуючих засобів (ПР-3)</i>	<i>для обробки порошковими дезінфікуючими засобами поверхонь приміщень і предметів, які знаходяться в них.</i>
	<i>Розпилювач для рідин АО-2 або автомакс для дезінфекції. АО-2</i>	<i>для обробки дезінфікуючими розчинами поверхонь як у приміщеннях, так і на відкритому повітрі.</i>
СПЕЦІАЛЬНІ ПЕРЕСУВНІ УСТАНОВКИ		<i>для дезінфекційної обробки та миття особового складу для проведення миття особового складу у польових умовах та протиепідемічних заходів у військах</i>
	<i>Дезінфекційно-душова установка (ДДП-2)</i>	<i>для гігієнічного миття людей з повною санітарною обробкою, дезінфекції (дезінсекції) обмундирування в польових умовах.</i>
	<i>Дезінфекційно-душова установка (ДДА-2)</i>	<i>для гігієнічного миття людей з повною санітарною обробкою, дезінфекції (дезінсекції) обмундирування в польових умовах.</i>
	<i>Дезінфекційно-душова установка (ДДА-3)</i>	<i>для гігієнічного миття людей з повною санітарною обробкою, дезінфекції (дезінсекції) обмундирування у польових умовах.</i>
	<i>Дезінфекційно-душова установка (ДДА-66)</i>	<i>призначена для гігієнічного миття людей з повною санітарною обробкою, дезінфекції (дезінсекції) обмундирування в польових умовах.</i>

За виконання медичних заходів по гігієнічному забезпеченню військ у роті відповідає санінструктор. На оснащенні у санінструктора роти є таблетки пантоциду (акватабс) для знезаражування індивідуальних запасів води і хлорне вапно.

Старший фельдшер організовує і проводить медичні заходи по гігієнічному забезпеченню серед особового складу батальйона. Оснащення старшого фельдшера батальйона таке ж саме, що і в санінструктора.

Начальник медичної служби полка організовує та проводить медичні заходи по гігієнічному забезпеченню особового складу. На оснащенні у начальника медичної служби полка є: дозиметричний прилад **ДП-5А (β-γ-радіометр-рентгенометр)** для визначення радіоактивних речовин у повітрі, воді, харчових продуктах і різних поверхнях; **ПХР-МВ – прилад хімічної розвідки-медико-ветеринарний** для індикації отруйних речовин у повітрі, воді, харчових продуктах і ґрунті; обладнання і реактиви для визначення залишкового хлору у воді та вітаміну С в харчових продуктах; таблетки для знезаражування індивідуальних запасів води.

Начальник медичної служби дивізії організовує та проводить медичні заходи по гігієнічному забезпеченню особового складу. Помічник начальника медслужби дивізії – дивізійний епідеміолог, він є командиром СПЕВ (санітарно-протиепідемічний взвод) і відповідає за експертизу води, харчових продуктів і трофейного продовольства, приймає участь у ліквідації наслідків використання противником засобів масового знищення. Склад лікарів СПЕВ: епідеміолог, бактеріолог, токсиколог і радіолог. На оснащенні у начальника медичної служби дивізії є: **ВМЛ (військова медична лабораторія)** з майном і укладками на оснащенні СПЕВ у складі медсанбату для проведення радіометричних, хімічних, бактеріологічних і токсикологічних досліджень води і харчових продуктів; ЛГ-2 (лабораторія гігієнічна-2) для хімічних і фізичних досліджень води та харчових продуктів; **польова медична лабораторія (ПМЛ)** призначається для проведення медичної розвідки, мікробіологічних і санітарно-гігієнічних досліджень, дозиметричних вимірів та індикації бактеріальних (біологічних) засобів і бойових отруйних речовин у польових умовах; **лабораторія медична пересувна (ЛМП)** призначається для проведення медичної розвідки, мікробіологічних і санітарно-гігієнічних досліджень, дозиметричних вимірів та індикації біологічних засобів і бойових отруйних речовин у польових умовах; набір для відбору проб повітря та інших об'єктів; для зберігання і транспортування проб використовуються термоізоляційні контейнери (ТК-3); прилади ДП-5А, ПХР-МВ, засоби для бактеріологічних досліджень.

**СИЛИ ТА ЗАСОБИ МЕДИЧНОЇ СЛУЖБИ, ПРИЗНАЧЕНІ ДЛЯ
САНІТАРНО-ГІГІЄНИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВІЙСЬК**

Найменування військового формування	Медична служба	
	Сили	Засоби
Військова частина (полк, бригада)	Особовий склад медичної служби підрозділів полку та полкового медичного пункту	Рентгенометр-радіометр ДП-56 (В) або вимірювач потужності дози (ВПД-1), військовий прилад хімічної розвідки медиковетеринарний (ВПХР-МВ)
З'єднання (дивізія)	Особовий склад медичної служби дивізії та спеціалісти гарнізонної лабораторії (ГСЕЛ) – епідеміолог, гігієніст, радіолог, токсиколог, бактеріолог	Лабораторії медичні військового типу ВМЛ (прилад ВПД-1, медична польова хімічна лабораторія МПХЛ, лабораторія гігієнічна військова ЛГ-1), установка дезінфекційно-душова типу ДДП-2
Армійський корпус (армія)	Особовий склад медичної служби та з'єднання армійського корпусу (армії), спеціалісти ГСЕЛ та територіальних санітарноепідеміологічних загонів ТСЕЗ (основні відділення – епідеміологічне, санітарно-епідеміологічне (пересувне), бактеріологічне особливо небезпечних інфекцій, санітарногігієнічне, токсиколого-радіологічне, гігієни лікувально-оздоровчих заходів, санітарно-епідеміологічної розвідки, дезінфекційне, деротизаційне, санітарної обробки,	Лабораторії медичні військового типу ВМЛ (лабораторії медичні польові типу ЛМП, МПХР, МПХЛ, ВПД-1, радіометрична лабораторія в укладках РЛУ-2, лабораторія гігієнічна основна – ЛГ-2), установки дезінфекційно-душові типів ДДА-3 та ДДА-6б.

	санітарноконтрольний пункт)	
Війська адміністративно-територіальних зон відповідальності	Особовий склад медичної служби військ оперативного командування, спеціалісти ГСЕЛ, ТСЕЗ та регіональних санітарноепідеміологічних загонів – РСЕЗ (основні підрозділи – епідеміологічний, санітарногігієнічний, відділення санітарноепідеміологічної розвідки, санітарно-контрольний пункт	Лабораторії медичні військового типу ВМЛ, лабораторії медичні польового типу ЛМП, установки дезінфекційнодушові типу ДДЛ – 3 та ДДЛ - 66
Війська центрального підпорядкування	Особовий склад медичної служби військ центрального підпорядкування, спеціалісти ГСЕЛ, ТСЕЗ, РСЕЗ (основні підрозділи – відділи епідеміологічний, санітарногігієнічний, радіології та токсикології)	Лабораторії медичні польові типу ЛМП, установки дезінфекційно-душові типу ДДА-3

5. Матеріали для самоконтролю

А. Питання для самоконтролю:

1. Надзвичайні ситуації (НС) і їх похідні (катастрофа, епізоотії тощо) – дайте визначення та вкажіть їх загальні ознаки.
2. Надзвичайні ситуації (НС), які можуть виникати на території України (класифікація)?
3. Надзвичайні ситуації (НС) воєнного характеру?
4. Розкрийте структуру і завдання державної санітарно-епідеміологічної служби Збройних сил України.
5. Структура, завдання та відділи Медичної служби Збройних Сил України?
6. Назвіть роль і місце санітарного нагляду у загальній системі медичного забезпечення військ, формувань ліквідаторів наслідків НС та потерпілого населення.
7. Які основні санітарно-гігієнічні заходи військових і цивільних формувань при надзвичайних ситуаціях, в умовах бойових дій?
8. Гігієнічні та загально-медичні заходи як складова медичного контролю за станом здоров'я особового складу військ?

9. Лікувально- профілактичні заходи як складова медичного контролю за станом здоров'я особового складу військ?

10. Засоби санітарно-гігієнічного та протиепідемічного забезпечення?

11. Сили та засоби медичної служби, призначені для санітарно-гігієнічного забезпечення військ?

Б. Тестовий контроль.

1. Збройні Сили України – це військова державна структура, призначена для оборони України і захисту її:

- а) незалежності, громадян, територіальної цілісності;
- б) суверенітету, територіальної цілісності і недоторканності;
- в) суверенітету, територіальної цілісності інтересів держави;
- г) самостійності, незалежності і внутрішньої безпеки;
- д) суверенітету, самостійності і незалежності.

2. Надзвичайна ситуація це:

а) умова, що з'явилася виникла на об'єкті або певній території внаслідок природної або техногенної катастрофи, епідемії, стихійного лиха, епізоотії, епіфітотії, великої пожежі, застосування засобів ураження;

б) незвичне явище природи або порушення технологоексплуатаційних процесів у виробництві, побуті та ін.;

- в) масові інфекційні захворювання (чума, холера, тиф, грип, віспа);
- г) усе вище перераховане.

3. Надзвичайні ситуації поділяються за:

- а) сферою виникнення;
- б) галузевою ознакою;
- в) масштабами можливих наслідків;
- г) усе вище перераховане.

4. Загальні ознаки надзвичайних ситуацій:

а) наявність або загроза загибелі людей чи значне порушення умов їх життєдіяльності;

- б) заподіяння економічних збитків;
- в) істотне погіршення стану довкілля.
- г) усе вище перераховане.

5. НС загальнодержавного рівня відносяться до:

- а) НС за сферою виникнення;
- б) НС за галузевою ознакою;
- в) НС за масштабами можливих наслідків.
- г) усе вище перераховане.

6. НС воєнного характеру відносяться до:

- а) НС за сферою виникнення;
- б) НС за галузевою ознакою;
- в) НС за масштабами можливих наслідків.
- г) усе вище перераховане.

7. НС у виробництві відносяться до:

- а) НС за сферою виникнення;
- б) НС за галузевою ознакою;
- в) НС за масштабами можливих наслідків.
- г) усе вище перераховане.

8. Надзвичайні ситуації воєнного характеру пов'язані з:

- а) наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження;
- б) наслідками незвичного явища природи або порушення технологоексплуатаційних процесів у виробництві, побуті та ін.;
- в) наслідками масових інфекційних захворювань;
- г) наслідками стихійного лиха.

9. Які є види санітарного нагляду:

- а) запобіжний;
- б) поточний;
- в) запобіжний і поточний;
- г) медичний.

10. Який нагляд передбачає контроль за виконанням санітарно-гігієнічних вимог при облаштуванні та утриманні інженерних споруд, пунктів зігрівання, укриття (заслони-навіси, курені, землянки тощо), польових жител та сховищ, а також районів розміщення формування (групи потерпілого населення), приміщень і господарських служб (польові пункти харчування, польові лазні та убиральні тощо) та інших складових комунально-побутового забезпечення особового складу (населення):

- а) запобіжний;
- б) поточний;
- в) запобіжний і поточний.

11. Який нагляд передбачає участь начальника медичної служби (фахівця санітарно-епідеміологічної служби) за вибором ділянок (районів) розташування формувань (розміщення населення) під час проведення санітарно-епідеміологічної розвідки і в складі рекогносцированої групи формування (органу територіального керівництва); контроль за виконанням санітарно-гігієнічних вимог при проектуванні та будівництві інженерних споруд (фортифікаційних споруд);

- а) запобіжний;
- б) поточний;
- в) запобіжний і поточний.

12. У якому році була ліквідована Державна санітарно-епідеміологічна служба в Україні:

- а) 29 березня 2017 р.
- б) 27 березня 2018 р.
- в) 29 вересня 2017 р.
- г) 27 вересня 2018 р.

13. У якому році було відновлено посаду головного державного санітарно-епідеміологічного лікаря:

- а) січні 2021 року
- б) лютому 2020 року
- в) вересні 2021 року
- г) травні 2020 року

14. З яких відділів складається Медична служба Збройних сил України:

- а) епідеміологічного;
- б) санітарно-гігієнічного;
- б) відділу санітарної токсикології, радіології і лабораторної діагностики;
- г) усе вище перераховане.

15. Санітарно-гігієнічне забезпечення військ – це система:

- а) гігієнічних, медичних заходів;
- б) санітарно-технічних, організаційних заходів;
- в) адміністративно-господарських заходів;
- г) усе вище перераховане.

16. За організацію і проведення санітарно-гігієнічних заходів відповідають:

- а) усі командири;
- б) начальники медичної служби;
- в) начальники інших служб;
- г) усе вище перераховане.

17. Санітарно-гігієнічні заходи розподіляють на:

- а) санітарні і гігієнічні;
- б) організаційно-технічні;
- в) господарські;
- г) усе вище перераховане.

18. Які заходи проводяться медичною службою і включають медичний контроль за станом здоров'я особового складу військ, розробку та проведення

заходів, спрямованих на підвищення специфічної резистентності особового складу до інфекційних захворювань:

- а) санітарні;
- б) організаційно-технічні;
- в) медичні;
- г) гігієнічні.

19. Які заходи проводяться медичною службою і включають санітарний нагляд за розміщенням військ, харчуванням, водопостачанням, лазнево-пральним обслуговуванням військ, умовами військової праці та за похованням померлих і загиблих:

- а) санітарні;
- б) організаційно-технічні;
- в) медичні;
- г) гігієнічні.

20. Які заходи проводяться медичною службою і включають контроль за санітарно-гігієнічним станом військової частини, району її дій і розміщення.

- а) санітарні;
- б) організаційно-технічні;
- в) медичні;
- г) гігієнічні.

21. Які заходи проводяться медичною службою і включають участь у розвідці джерел водопостачання, експертиза води та продовольства:

- а) санітарні;
- б) організаційно-технічні;
- в) медичні;
- г) гігієнічні.

22. Які заходи проводяться медичною службою і включають пропаганду гігієнічних знань та здорового способу життя серед особового складу військ.

- а) санітарні;
- б) організаційно-технічні;
- в) медичні;
- г) гігієнічні.

23. Які заходи проводяться командуванням та службами забезпечення військової частини і спрямовані на організацію бойової діяльності, військової праці та відпочинку особового складу, виконання санітарних правил, правил техніки безпеки, а також гігієнічних норм і рекомендацій:

- а) санітарні;
- б) організаційно-технічні;
- в) медичні;
- г) гігієнічні.

24. З яких заходів складається медичний контроль особового складу військ:
- а) із гігієнічних;
 - б) лікувально-профілактичних;
 - в) загальномедичних заходів;
 - г) усе вище перераховане.
25. Перерахуйте гігієнічні заходи у воєнний час:
- а) організація і проведення розвідки санітарно-епідемічного стану районів розміщення та дії військ, цивільних формувань і потерпілого населення, а також участь у розвідці джерел води;
 - б) медичне забезпечення всіх видів пересування військ, цивільних формувань і потерпілого населення;
 - в) медичне забезпечення розміщення військ, цивільних формувань і потерпілого населення у польових умовах;
 - г) усе вище перераховане.
26. Перерахуйте гігієнічні заходи у воєнний час:
- а) медичний контроль за дотриманням гігієнічних вимог при роботі особового складу з джерелами іонізуючого випромінювання, з генераторами НВЧ та іншими джерелами шкідливих дій, контроль за використанням індивідуальних засобів захисту;
 - б) медичне забезпечення польового водопостачання;
 - в) проведення експертизи води та харчових продуктів, а також інших об'єктів зовнішнього середовища;
 - г) усе вище перераховане.
27. Перерахуйте гігієнічні заходи у воєнний час:
- а) контроль за лазнево-пральним обслуговуванням;
 - б) медичний контроль за харчуванням;
 - в) медичний контроль за виконанням санітарних вимог при очищенні полів бою (районів надзвичайних ситуацій), при похованні загиблих у бою та померлих від ран і хвороб, а також за виконанням санітарних правил при ліквідації вогнищ масових уражень;
 - г) усе вище перераховане.
28. Лікувально-профілактичні заходи включають:
- а) диспансеризація, амбулаторне, стаціонарне і санітарно-курортне лікування;
 - б) приватне лікування;
 - в) курортне лікування і закаливання.
 - г) санаторне і стаціонарне лікування.

29. Шляхом проведення щоденного медичного спостереження за станом здоров'я військовослужбовців у процесі бойової підготовки і в побуті здійснюється:

- а) медичний контроль;
- б) гігієнічний контроль;
- в) санітарно-профілактичний контроль;
- г) усе вище перераховане.

30. Шляхом проведення медичних оглядів, поглиблених і контрольних медичних обстежень за станом здоров'я військовослужбовців у процесі бойової підготовки і в побуті здійснюється:

- а) медичний контроль;
- б) гігієнічний контроль;
- в) санітарно-профілактичний контроль;
- г) усе вище перераховане.

31. Хто підлягає медичному оглядові:

- а) весь особовий склад полку - перед проведенням профілактичних щеплень;
- б) особи, які постійно працюють у їдальнях, на продовольчих складах, об'єктах водопостачання, у пекарнях, лазнях, пральнях, і санітари - один раз на тиждень;
- б) рядовий, сержантський і старшинський склад - у лазні перед миттям;
- г) усе вище перераховане.

32. Хто підлягає медичному оглядові:

- а) особовий склад чергових сил (змін) - перед заступанням на бойове чергування (бойову службу);
- б) особовий склад добового наряду, який призначається у наряд по їдальні та виконує обов'язки зі стрілецькою зброєю;
- в) військовослужбовці, робота яких пов'язана з можливим впливом несприятливих факторів, а також особи, які перебувають під диспансерним динамічним наглядом, - в установлені для них терміни;
- г) усе вище перераховане.

33. Хто підлягає медичному оглядові:

- а) усі військовослужбовці строкової служби, новоприбулі, а також ті, що повернулися з відпустки, відряджень і лікувальних закладів після одужання, - в день прибуття до військової частини після доповідання про це безпосередньому командирові (начальникові);
- б) водії - перед виїздом у рейс;
- в) заарештовані у дисциплінарному порядку - перед відправленням на гауптвахту, а також після повернення до підрозділу;
- г) усе вище перераховане.

34. Щеплення за епідемічними показаннями проводяться:

- а) відповідно до календаря щеплень;
- б) за наказом старшого командира;
- в) згідно плану бойової підготовки.
- г) за рішенням головного санітарного лікаря.

35. Планові запобіжні щеплення проводяться всьому особовому складові військової частини:

- а) відповідно до календаря щеплень;
- б) за наказом старшого командира;
- в) на випадок епідемічної ситуації;
- г) згідно рішення командира бригади.

36. Порядок проведення медичних оглядів та медичного нагляду встановлюється наказом по частині в залежності від:

- а) бойових умов;
- б) кількості хворих;
- в) епідемічного стану в частині;
- г) усе вище перераховане.

37. Чи показане щеплення особовому складу частини якщо в районі дислокації військ є поява хоча б одного випадку захворювання особливо небезпечною інфекцією серед місцевого населення:

- а) так;
- б) ні;
- в) лише при захворюванні особового складу;
- г) якщо більше ніж у третини місцевого населення є поява небезпечної інфекції.

38. Які є засоби санітарно-гігієнічного та протиепідемічного забезпечення:

- а) засоби дезінфекції, дезінсекції і санітарної обробки
- б) пересувні установки;
- в) спеціальні пересувні установки;
- г) усе вище перераховане.

39. Сили медичної служби, призначені для санітарно-гігієнічного забезпечення військ:

- а) військова частина (полк, бригада). Сили: особовий склад медичної служби підрозділів полку та полкового медичного пункту;
- б) з'єднання (дивізія). Сили: Особовий склад медичної служби дивізії та спеціалісти гарнізонної лабораторії (ГСЕЛ) – епідеміолог, гігієніст, радіолог, токсиколог, бактеріолог;
- в) армійський корпус (армія). Сили: Особовий склад медичної служби та з'єднання армійського корпусу (армії), спеціалісти ГСЕЛ та територіальних санітарноепідеміологічних загонів ТСЕЗ;

г) усе вище перераховане.

40. Засоби медичної служби, призначені для санітарно-гігієнічного забезпечення військ:

а) рентгенометр-радіометр ДП-56 (В) або (ВПД-1), військовий прилад хімічної розвідки медиковетеринарний (ВПХР-МВ);

б) лабораторії медичні військового типу ВМЛ (прилад ВПД-1, МПХЛ, ЛГ-1), установка дезінфекційно-душова типу ДДП-2, ЛМП, МПХР, ВПД-1,;

в) радіометрична лабораторія в укладках РЛУ-2, лабораторія гігієнічна основна – ЛГ-2), дезінфекційнодушові типу ДДЛ – 3 та ДДЛ – 66;

г) усе вище перераховане.